

Het sluiten van kringlopen behoort tot de idealen van de biologische landbouw. Gebruik van gangbaar stro of mest past niet in deze filosofie, net zo min als de uitputting van natuurlijke hulpbronnen elders in de wereld en het werken met onnodige verliezen. De biologische landbouw in Nederland heeft nog moeite om aan deze idealen te voldoen.

Meer samenwerking kans en karwei voor biologische landbouw van morgen!

Marika Boekhoff

Wageningen UR en het Louis Bolk instituut organiseerden een succesvolle workshop over het sluiten van kringlopen. Met name op varkens en pluimveebedrijven zijn nog veel gaten in de mineralenkringloop te dichten. In dit artikel een impressie van de discussies en ideeën tijdens de workshop.

Wat kan op welke schaal?

Eén van de kernvragen op de workshop was op welk schaalniveau de biologische landbouw zijn nutriëntenkringlopen in de toekomst in balans moet brengen. Samenwerken op bedrijfsniveau, in de regio of in Europees verband? Een meerderheid van de deelnemers gaf duidelijk de voorkeur aan samenwerking op bedrijfsniveau of in de regio. Dit vooral omdat deze invulling het beste aansluit bij de intenties van de biologische landbouw. Maar vervolgens rijst de vraag: hoe doe je dat?

Biologische melkveebedrijven lijken makkelijker hun plek te vinden in een samenwerking op regionale schaal dan varkens of pluimveebedrijven; dit door hun grondgebonden karakter en omdat de dieren kunnen volstaan met rantsoenen van hoofdzakelijk ruwvoer. Varkens of pluimveebedrijven stuiten op veel grotere problemen als zij regionaal willen samenwerken: Eenmagigen stellen vrij hoge eisen aan hun rantsoen. Hierdoor zijn de bedrijven sterk afhankelijk van buitenlandse input, bijvoorbeeld voor bepaalde eiwitcomponenten in het krachtvoer, die niet of slechts met hoge kosten en risico's in Nederland kunnen worden geteeld. Zowel de biologische praktijk als ook het onderzoek worden hier uitgedaagd de afhankelijkheid van buitenlandse grondstoffen te verminderen.

Intensieve biologische veehouderij in Nederland – een haalbare kaart?

Kiezen voor de grote schaal betekend vrijwel zeker inleveren op het ideaal van gesloten kringlopen. Het organiseren van retourstromen op Europees niveau brengt niet alleen hoge transport- en energiekosten en daarmee een extra milieu-belasting met zich mee. Retourstromen zijn afvalstromen die vanuit de maatschappij terugvloeien naar de biologische landbouw. Het transport van afvalstoffen zoals bijvoorbeeld over Europese grenzen heen wordt door de regelgeving veelal onmogelijk gemaakt. Wederom liggen hier dus ingrijpende keuzes voor de intensieve biologische sectoren: de kringloop in evenwicht brengen of niet?

Drie strategieën voor de toekomst werden nader bediscussieerd:

- Een kleinere omvang van de intensieve sectoren met mogelijk lagere producties per dier
- Bepert toestaan van bepaalde typen importvoer (bijvoorbeeld oliehoudende zaden en eiwitrijke krachtvoergrondstoffen)
- De huidige situatie handhaven waarbij het grootste deel van het krachtvoer uit het buitenland komt en kringlopen niet in evenwicht zijn

'Hebben we wel de juiste dieren?' klonk de vraag, toen het gesprek kwam op andere (inheemse) rantsoenen. Het introduceren van een biologisch fokkerijbeleid kwam hier als een denkbare oplossingsrichting in beeld. Daarnaast werd het mobiliseren van alternatieve, inheemse grondstoffen voor de voedermiddelindustrie als uitdaging genoemd. De onzekerheid ten aanzien van de vraag welke strategie het meeste perspectief biedt bleef groot. Vrijwel alle deelnemers, veehouders, mensen uit het bedrijfsleven en de aanwezige beleidsmedewerkers gaven aan behoefte te hebben in meer inzicht in mogelijke consequenties van de verschillende keuzes. In de onderlinge discussie kwam herhaaldelijk naar voren dat een betere afstemming van de regelgeving op Europees niveau hoge prioriteit geniet omdat hieruit handvaten voort kunnen komen voor een goede keuze.

Rantsoenen op basis van reststromen

Varkens zijn alleseters. Een van de onderwerpen die nu door het onderzoek in samenwerking met de biologische varkenshouderij wordt uitgediept, is het samenstellen van nieuwe rantsoenen voor varkens gebaseerd op voornamelijk biologische restproducten. Ingrediënten kunnen bijvoorbeeld bestaan uit uitgeselecteerd aardappelen, tarwegries, peen of wei van koe- en geitenmelk. Voor een volwaardig rantsoen zullen ook grondstoffen als biologische granen, erwten, bonen, en koolzaad nodig zijn. Hiervoor wordt op dit moment een 'Nederlands' en een 'Europees' scenario nader onderzocht. Het voeren van nieuwe rantsoenen zal effect hebben op technische en economische resultaten van de bedrijven. De scenariostudies zullen inzicht bieden in het perspectief dat het voeren van biologische restproducten biedt.

Lek naar de maatschappij

Jaarlijks levert de biologisch landbouw duizenden tonnen voedsel aan de maatschappij. De biologische sector wordt op dit punt geconfronteerd met een vervelende bijwerking: er vindt namelijk een structurele afvoer van nutriënten naar de consument plaats en dit laat een gigantisch gat achter in de biologische mineralenkringloop. Dit gat kunnen de biologische landbouwsectoren niet alleen dichten.

Biologische retourstromen zijn tot op heden amper beschikbaar, velen zijn niet voor de biologische landbouw ontsloten of niet geschikt als gevolg van bijvoorbeeld belasting met zware metalen.

Prangende vragen zijn: hoe kunnen de afvalstromen schoner worden zodat ze voor gebruik als biologisch grondstof in aanmerking komen? Hoe kunnen we restproducenten uit de landbouw en de verwerkende industrie, of strooisel en compost uit natuurgebieden als grondstoffen van biologische kwaliteit mobiliseren. Tijdens de workshop kwamen de eerste ideeën naar voren; zo werd er bijvoorbeeld gepraat over eerste ervaringen met het gebruik van riet als strooisel in potstallen. Deze en andere ideeën zullen in het onderzoek een plek krijgen, en ook de praktijk gaf aan er rechtstreeks mee aan de slag te willen gaan.

Eerst groeien of vasthouden aan intenties?

De cruciale, maar lastige rol van de consument in de hele ontwikkeling van de biologische landbouw kwam tijdens de workshop herhaaldelijk aan de orde. Elke biologische boer is afhankelijk van wat mensen bereid zijn te betalen voor zijn biologisch product. De terugkerende vraag was dan ook: eerst groeien als sector, zodat je economisch sterker staat, of vasthouden aan je idealen? Waar wordt je straks door consument en/of de overheid op afgerekend?

Karwei voor de komende periode

Iedereen was het ermee eens: het is zaak om verder op zoek te gaan naar een optimale bundeling van maatregelen die helpen de mineralenkringloop in balans te brengen en maatregelen die een kostenverhoging kunnen voorkomen. De Nederlandse biologische landbouw dreigt op bepaalde gebieden een achterstand op te lopen ten aanzien van de rest van Europa – dit moet veranderen.

De brochure
**'Gaten dichten
in de biologische kringloop'**
wordt in september verspreid
via de tijdschrift Ekoland.

De brochure is ook te bestellen
via de Biofoon (www.biofoon.nl;
0800-246 00 00) of bij
Ina Enting (ina.enting@wur.nl)